

**Л. Ф. Ейвас**

кандидат педагогічних наук,  
доцент кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну  
Криворізький державний педагогічний університет  
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

**О. І. Пікущий**

викладач кафедри декоративно-прикладного мистецтва та дизайну  
Криворізький державний педагогічний університет  
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

## МОЖЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**Анотація.** У статті аналізуються можливості застосування сучасних дистанційних технологій для забезпечення ефективності викладання декоративно-ужиткового мистецтва. Автор наводить основні дефініції терміна «ефективність». Посилаючись на специфіку галузевих різновидів декоративно-ужиткового мистецтва, виокремлено засоби дистанційного навчання (відеолекції, віртуальний майстер-клас, дослідницькі проекти, відеопрезентації з елементами інтерв'ю, відеолекції), використання яких підвищує результативність фахової підготовки сучасних студентів освітніх галузей Мистецтво та Середня освіта (Образотворче мистецтво).

**Ключові слова:** ефективність, декоративно-ужиткове мистецтво, викладання, студенти, вища школа, дистанційні технології.

Наріжним каменем сучасної вищої освіти є якісне надання освітніх послуг, що зумовлюється ефективністю викладання навчальних дисциплін. Досягнення прикінцевої мети професійної підготовки за сучасних умов передбачає формування особистості, котра володіє високим рівнем свідомості, почуттям гідності, самоповаги, орієнтується у загальнолюдських і національних духовних цінностях життя, відтворює національну культуру (мову, культурну спадщину, традиції, риси характеру та ін.), може самостійно приймати рішення та нести за них відповідальність; виховання духовно багатой особистості, якій притаманна сукупність морально-етичних якостей, загальнолюдських цінностей (свободи, гуманізму, істини, добра, краси), що має постійну потребу до пізнання і самопізнання, вияву творчості, ініціативи, активності, самостійності у всіх сферах своєї життєдіяльності (В. Лозова [4]).

Модель професійної підготовки митця, художника-педагога, яка склалася на вітчизняних теренах, абсорбувала цикли загальної та професійної підготовки (фундаментальної та професійно-наукової) та власне мистецький цикл. Специфіка взаємодії цих циклів, особливості та різні аспекти професійної підготовки майбутніх митців аналізуються в численних монографічних дослідженнях, статтях. Нашу увагу привернули праці І. Андрощука [1], С. Коновець [3], В. Орлова [6], Г. Падалки [8], О. Рудницької [9], у яких аналізується специфіка викладання мистецьких дисциплін у вищій школі як професійно орієнтованих, характеризуються особливості навчальної взаємодії студентів і викладачів мистецьких дисциплін.

Студенти з перших років навчання усвідомлюють, що їхня професійна майстерність, фахові уміння та навички карбуються у процесі вивчення дисциплін мистецького циклу. У межах нашої роботи зосередимо дослідницьку увагу на шляхах і засобах досягнення ефективності викладання декоративно-ужиткового (декоративно-прикладного) мистецтва. За умов технологічного прориву одним із дієвих засобів стають дистанційні (у т. ч. хмарні) технології.

Отже, **мета нашої статті** – висвітлити можливості дистанційних технологій для підвищення ефективності викладання декоративно-ужиткового мистецтва.

Передовсім з'ясуємо, яке змістове наповнення має термін «ефективність викладання». У довідниковій літературі знаходимо визначення, що «ефективний» – той, який приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект [5].

Термін «викладання» сучасні науковці (В. Лозова [4], І. Прокопенко [7], В. Садова [10] та ін.) визначають як діяльність того, хто викладає, спрямовану на засвоєння знань, умінь, навичок та

організацію пізнавальної активності суб'єктів учіння (студентів). У сучасних працях дидактичного спрямування наголошується, що викладання має цілеспрямований, планомірний характер. Його результат – засвоєння змісту освіти, «привласнення» його студентом, перетворення із зовнішнього на внутрішнє надбання індивіда. Сучасний викладач вищої школи поза залежністю від профілю навчальних дисциплін, які він викладає, поєднує сутність митця із діяльністю менеджера-організатора, добре розуміючи, що результат його праці залежить від уміння планувати, добирати актуальний зміст навчання і представляти його студентам у цікавій формі, здійснювати всі види контролю і бути непересічною особистістю.

Чи існує універсальна формула ефективності викладання? Численні світові (Times, Шанхайський та ін.) та вітчизняні рейтинги університетів одним із суттєвих показників викладацької діяльності називають кількість працевлаштованих за спеціальністю випускників. У деяких (британських та американських) рейтингах фігурує такий показник, як задоволеність молодих працівників – вчорашніх випускників університетів власною роботою, яка (задоволеність), у свою чергу, складається із задоволення можливістю реалізувати отриманні знання й уміння у практичній діяльності та задоволення отриманою зарплатою й можливостями кар'єрного зростання. Вітчизняні дослідники, вивчаючи важелі впливу на ефективність роботи викладача вищої школи, оперують такими поняттями, як осмисленість та усвідомленість засвоєного студентами матеріалу, сформованість операційних компонентів (умінь і навичок), здатність на цій основі здійснювати діяльність без сторонньої допомоги, пізнавальну активність та ін. Природно, цикл митецьких дисциплін, зокрема декоративно-ужиткове мистецтво, мають свою специфіку викладання.

Дистанційні форми навчальної взаємодії, на перший погляд, знаходяться дещо осторонь від викладання декоративно-ужиткового мистецтва у вищих навчальних закладах. Однак технологічна революція останніх десятиліть, пов'язана із застосуванням мережі Internet, цифрових, хмарних технологій, надає широкі можливості для підвищення ефективності викладання й дисциплін мистецького циклу.

Тому питання якісного навчання студентів освітніх галузей Мистецтво та Середня освіта (Образотворче мистецтво), ефективного засвоєння ними професійних практичних знань, умінь і навичок, набуття знань теорії та історії мистецтва, розуміння розвитку світової та вітчизняної культури набуває виняткового значення в умовах незворотного розвитку можливостей дистанційних технологій навчання.

Декоративно-ужиткове мистецтво об'єднує доволі розмаїті види: гончарство, ткацтво, вишивку, плетіння, в'язання, килимарство й гобеленарство, художні вироби з дерева (різьблення), металу тощо. Викладання дисциплін цього циклу у вищій школи ставить за мету розвиток професійного інтересу студентів до української національної культури, дослідження джерел декоративно-прикладного мистецтва, художнього конструювання, технології виготовлення декоративно-прикладних виробів, розуміння тенденцій розвитку декоративно-прикладного мистецтва як матеріальної площини національної культури (І. Андросук [1, с. 86]).

Основні види декоративно-ужиткового мистецтва іманентно пов'язані з розвитком культури, культурно-історичними особливостями певного регіону. Водночас неправильно було б осмислювати цей вид мистецтва виключно в історичному контексті: наприклад, на Подніпров'ї (зокрема на Криворіжжі) справжній підйом і творчу інтерпретацію переживає мистецтво обробки металу, художня ковка. Динамізм розвитку цього виду декоративно-прикладного мистецтва зумовлений як гірницько-металургійною специфікою регіону, так і становленням приватних «шкіл-майстерень». Відбиття у металевих виробах явищ природи, рослинних елементів, зображень символіки регіону у поєднанні з орнаментальною чіткістю композицій – такі специфічні ознаки металевого декору регіону. Виходячи з цього, можливим засобом підвищення інтересу до вивчення галузевих напрямів декоративно-ужиткового мистецтва є створення й демонстрація *відео-презентацій*, у яких би поєднувався наочний аналіз традиційних артефактів (елементів декору) порівняно зі стилістично-інтерпретованими творами сучасних митців із огляду на сировинні та технологічні можливості певного регіону.

Сучасним студентам вже добре знайома така дистанційна форма навчальної взаємодії, як *віртуальна подорож*. У вищій навчальній ланці віртуальні подорожі за допомогою мультимедійних комплексів нині застосовують у ході викладання гуманітарних і природничих дисциплін. Дієвий дидактичний потенціал віртуальних подорожей варто активізувати і для викладання дисциплін мистецького циклу.

Віртуальні подорожі у майстерні народних митців і професійних майстрів мистецтва дозволять студентам зануритися в атмосферу традиційної творчості. Демонстрація крупним планом окремих складників творчої роботи (підготовки сировини, певних стилістичних особливостей роботи майстра: особливостей відтворення узору, характерних прийомів роботи з фактурою та формою, виставкового

вигляду готового твору тощо) наповнять індивідуальні скарбниці предметно-орієнтованих технічних навчочок, сприятимуть збагаченню творчої уяви студентів, виробленню шанобливого ставлення до здобутків минулих часів.

У сучасному інформаційному просторі широко розповсюджені сюжети про декоративну творчість у контексті світової культури та традиційну вітчизняну майстерність у вишиванні, тканні, писанкарстві, ковальстві тощо. Доцільним є залучення студентів до підготовки *відео-оглядів* з елементами мистецтвознавчого аналізу за матеріалами телевізійних програм та інтернет-видань щодо персоналій сучасних митців галузевих напрямів декоративно-прикладного мистецтва; порівняння стилістичних особливостей творчості з огляду на національні мистецькі традиції.

Поділяючи думку Г. Бучківської [2] щодо етнохудожнього впливу музеїв на виховання майбутнього педагога мистецьких дисциплін, вважаємо за потрібне вказати на інноваційні можливості виховного й дидактичного впливу *віртуальних екскурсій* оцифрованими музеями світу, що здатне підвищити ефективність засвоєння теорії та історії світового мистецтва, артефакти якого можна вивчати у віртуальній реальності.

Ще одним засобом, який, на нашу думку, здатний ефективно впливати на якість засвоєння знань і підвищувати інтерес студента до навчальної дисципліни, є *віртуальні майстер-класи*. Наприклад, сучасна майстриня-писанкарка з Волині Б. Мисюк влаштовує майстер-класи «Волинська писанка», які популярні не лише в західних регіонах України. За допомогою хмарних технологій студенти можуть залучитися до такого різновиду декоративно-прикладного мистецтва, створивши одночасно з майстринею свій шедевр.

Дистанційні технології можуть використовуватися у навчальному процесі і для розвитку дослідницького потенціалу студентів. Наприклад, у курсовому проекті або кваліфікаційній роботі «Килимарство в південних регіонах України» студенти не лише роблять огляд літератури за обраним напрямом дослідження, порівнюючи технологічні й художні особливості виготовлення килимів у різних регіонах України, а й записують *відеоінтерв'ю* майстринь, які протягом ХХ ст. зберігали й відтворювали технології виготовлення килимів у той період, коли «кустарна справа» була офіційно під забороною. Прагнення створити свій виріб, як наслідок історико-мистецьких екскурсів, за мотивами творчості народного майстра – можливе логічне завершення дослідницької роботи.

Дистанційні технології забезпечують полімотивацію учіння та здобуття майбутньої професії. Це, зокрема, втілюється у формуванні позитивного ставлення до навчальної, мистецької діяльності; динаміці задоволення процесом навчання (протягом навчального року та зміні цієї динаміки від першого курсу навчання студента до поточного); підсиленні індивідуально-особистісних мотивів у навчанні та факторів, що впливають на їхнє формування. Це вкрай важливо для обрання *дистанційної форми навчання* (індивідуальний вибір способу отримання освіти або інклюзивне навчання), а також за неможливості проводити навчання традиційним способом (ізоляції, надзвичайних ситуацій) саме для студентів мистецьких спеціальностей.

Дистанційні технології здані вирішувати ще одну важливу проблему, пов'язану з вибором студентом оптимального способу і темпу навчальної діяльності. Темп розумової діяльності, темп індивідуальної навчальної діяльності студентів підлягають аналізу та корекції з урахуванням багатьох чинників. Наприклад, хід і результативність самостійної навчальної діяльності студентів під час лекцій (видимий зріз – слухання, сприйняття та фіксація, конспектування) безпосередньо залежить від наукового рівня навчальної інформації, що викладається, оптимального обсягу, доказовості й аргументованості суджень лектора, достатньої кількості фактів, прикладів, безпосередньо пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю студента, ясністю та послідовністю викладу думок. Якісні та цікаві *відеолекції*, записані викладачами і доступні для перегляду у будь-який зручний для студентів час, дозволяють засвоїти необхідні теоретичні знання, повернутися до навчального матеріалу у будь-якій частині, «зупинити» пояснення у разі необхідності.

3-поміж вимог до лекції-візуалізації виокремлюються такі: забезпечення максимальної інтерактивності навчання у поєднанні з візуальною логікою представлення змісту навчального матеріалу; реалізація широкого кола можливостей сучасної комп'ютерної візуалізації наукової інформації; системність і структурно-функціональна зв'язаність представлення навчального матеріалу; забезпечення повноти (цілісності) та неперервності дидактичного циклу навчання [10, с. 134].

Перспективними нам видаються напрями представлення окремих різновидів декоративно-ужиткового мистецтва у межах авторських *дистанційних курсів*. Наповнення глосарію такого курсу надасть

необхідну теоретичну базу студентам; відеоролики, відеопрезентації, навчальні й науково-популярні фільми та відеолекції урізноманітнять спектр сприйняття студентами навчальної інформації історико-культурного, теоретичного контексту, а заздалегідь підготовлені та представлені у межах курсу майстер-класи з окремих тем сприятимуть карбуванню технологічних умінь і навичок студентів. *Блог* викладача у межах такого курсу дозволить підтримувати інтерактивність навчальної взаємодії.

Підбиваючи підсумки викладеному вище, вважаємо за потрібне наголосити: вважаючи беззаперечним усталений академічний вплив очної форми навчання, тим не менш, наголошуємо, що *дистанційні форми* навчальної взаємодії є важливим сучасним засобом збереження і підвищення інтересу до навчання у студентів, засобом підвищення ефективності викладання дисциплін декоративно-ужиткового циклу. І долання стереотипності, інертності та шаблонності мислення педагогів вищої школи щодо впровадження дистанційних технологій у навчальний процес – невідкладне завдання сьогодення.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Андросчук І. Специфіка організації навчальної діяльності студентів під час вивчення дисципліни «декоративно-прикладне мистецтво». *Молодь і ринок*. 2011. № 5 (76). С. 85–88.
2. Бучківська Г.В. Співпраця музею народного декоративно-ужиткового мистецтва і навчального закладу в етнохудожньому та трудовому вихованні майбутнього педагога. *Наука і освіта*. 2010. № 7. С. 37–40.
3. Коновець С.В. Творчий розвиток учителя образотворчого мистецтва : монографія. Рівне : Волинські обереги, 2009. 384 с.
4. Лекції з педагогіки вищої школи / за ред. В.І. Лозової. Харків : ОВС, 2006.
5. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. Т. 1 / уклад. : В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. Київ : АКОНІТ, 2006. 926 с.
6. Орлов В.Ф. Професійне становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія : монографія / за заг. ред. І.А. Зязюна. Київ : Наукова думка, 2003. 262 с.
7. Педагогіка : підручник / за ред. І.Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2015. 572 с.
8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) : монографія. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
9. Рудницька О.П. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / заг. ред. О.В. Михайличенко. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. 255 с.
10. Садова В.В. Фундаменталізація змісту педагогічних дисциплін у підготовці майбутніх учителів початкової школи : монографія / наук. ред. Л.О. Хомич. Кривий Ріг : вид. Р.А. Козлов, 2016. 392 с.

***Л. Ф. Эйвас, А. И. Пикущий. Возможности преподавания декоративно-прикладного искусства средствами дистанционных технологий. – Статья.***

***Аннотация.*** В статье анализируются возможности применения современных дистанционных технологий для обеспечения эффективности преподавания декоративно-прикладного искусства. Автор приводит основные дефиниции термина «эффективность». Ссылаясь на специфику отраслевых разновидностей декоративно-прикладного искусства, выделены средства дистанционного обучения (видеоэкскурсии, виртуальный мастер-класс, исследовательские проекты, видеопрезентации с элементами интервью, видеолекции), использование которых повышает результативность профессиональной подготовки современных студентов образовательных отраслей Искусство и Среднее образование (Изобразительное искусство).

***Ключевые слова:*** эффективность, декоративно-прикладное искусство, преподавание, студенты, высшая школа, дистанционные технологии.

***L. Eivas, O. Pikushchyi. Possibilities of teaching arts and crafts using distance technology. – Article.***

***Summary.*** The article analyzes the possibilities of using modern distance technologies to ensure the effectiveness of teaching decorative arts. The author gives the basic definitions of the term “efficiency”. Referring to the specifics of industry varieties of decorative and applied arts, distance learning tools (video tours, a virtual master class, research projects, video presentations with interview elements, video lectures) are allocated, the use of which increases the effectiveness of professional training of modern students in the educational sectors of Art and Secondary Education (Visual art).

***Key words:*** promises more effective, arts and crafts, teaching, students, high school, distance technologies.